

POSTANOWIENIE

23 maja 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Beata Janiszewska

na posiedzeniu niejawnym 23 maja 2024 r. w Warszawie
w sprawie ze skargi H. N. o stwierdzenie niezgodności
z prawem
prawomocnego wyroku Sądu Apelacyjnego w Poznaniu
z 26 czerwca 2020 r., I ACa 521/19 (I WSC 86/22),
wydanego w sprawie z powództwa H. N.
przeciwko P. spółce akcyjnej w W.
o zapłatę,

- 1. odmawia przyjęcia skargi do rozpoznania,**
- 2. zasądza od H.N. na rzecz P. spółki akcyjnej
w W. kwotę 1800 (jeden tysiąc osiemset) złotych tytułem zwrotu
kosztów postępowania.**

UZASADNIENIE

Powódka H. N. wniosła skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku Sądu Apelacyjnego w Poznaniu, uwzględniającego w części apelację strony pozwanej – P. S.A. w W. wydanego w sprawie o zapłatę.

Istotą zastrzeżeń skarżącej w stosunku do wydanego w sprawie rozstrzygnięcia było przyjęcie przez Sąd drugiej instancji, odmiennie niż uczynił to Sąd Okręgowy, że waloryzacja świadczenia (dokonywana na podstawie art. 358¹ § 3 k.c.) powinna była nastąpić z uwzględnieniem stopy inflacji, a nie w stosunku odpowiadającym wzrostowi średniego wynagrodzenia między datą zawarcia umowy a chwilą orzekania. W ocenie powódki zaskarżony wyrok narusza tym samym art. 358¹ § 3 k.c., gdyż Sąd Apelacyjny błędnie przyjął, że „jedynym możliwym sposobem waloryzacji jest dokonanie jej na podstawie wskaźnika inflacji”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W przedmiocie przyjęcia skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia Sąd Najwyższy orzeka w ramach tzw. przesądu, którego celem jest wyeliminowanie skarg oczywiście bezzasadnych (art. 424⁹ k.p.c.). Ocena, czy skarga jest "oczywiście bezzasadna", dokonywana jest w powiązaniu z pojęciem "niezgodności orzeczenia z prawem", odnoszącym się do wymienionego w art. 424⁵ § 1 pkt 3 i 6 k.p.c. elementu konstrukcyjnego skargi.

W orzecznictwie przyjmuje się, że za niezgodne z prawem w rozumieniu art. 424¹ § 1 k.p.c. może zostać uznane jedynie orzeczenie sprzeczne z niewątpliwymi i niepodlegającymi różnej wykładni przepisami, ogólnie przyjętymi standardami rozstrzygnięć oraz takie, które zostało wydane w wyniku rażąco błędnej wykładni lub zastosowania prawa, które są oczywiste i nie wymagają głębszej analizy prawniczej. Takie ujmowanie treści pojęcia "wyrok niezgodny z prawem" wynika ze specyfiki władzy sądowniczej oraz jej ustroju, a w konsekwencji konieczności formułowania autonomicznego, swoistego rozumienia terminu „niezgodność z prawem”, odnoszącego się do przesłanki odpowiedzialności państwa za szkodę wyrządzoną orzeczeniem sądowym. Wskazuje się, że bezzasadność skargi jest oczywista, gdy już z jej treści, bez głębszej analizy i jurydycznych dociekań, wynika, że skarga nie może być

uwzględniona (zob. postanowienia SN z 25 czerwca 2018 r., V CNP 2/18 oraz z 21 grudnia 2022 r., I CNP 56/22). Zasadnicze znaczenie ma w tym przypadku argumentacja przywoływana przez skarżącego w celu przekonania o niezgodności wyroku ze wskazanym w skardze przepisem prawa. W tym bowiem punkcie, realizującym wymaganie formalne określone w art. 424⁵ § 1 pkt 3 k.p.c., zawiera się sedno skargi na niezgodność z prawem prawomocnego orzeczenia.

Skarga powódki jest oczywiście bezzasadna w opisanym wyżej rozumieniu. Skarżąca w kluczowej dla skargi kwestii wyjaśnienia, że art. 358¹ § 3 k.c. doznał naruszenia, przypisuje Sądowi Apelacyjnemu stanowisko, którego Sąd ten nie zajął, a następnie na samodzielnie poczynionym założeniu co do jurydycznej koncepcji leżącej u podstaw wydanego w sprawie wyroku opiera własną argumentację o niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia. W opisaney sytuacji przedstawienie w skardze racji mających zmierzać do podważenia, jako oczywiście wadliwego, zapatrywania w istocie niewyrażonego w motywach wyroku, w sposób jednoznaczny nie może świadczyć o trafności stanowiska skarżącej co do kwalifikowanego uchybienia art. 358¹ § 3 k.c.

Wbrew pogładowi stanowiącemu sedno skargi, Sąd drugiej instancji nie stwierdził, że „jedynym możliwym sposobem waloryzacji jest dokonanie jej na podstawie wskaźnika inflacji”, lecz – oczywiście trafnie – zauważył, że istotna zmiana siły nabywczej pieniądza stanowi jedyną przesłankę waloryzacji dokonywanej na podstawie art. 358¹ § 3 k.c. (s. 9 uzasadnienia). Określenie przesłanki waloryzacji, wprost i jednoznacznie wskazanej w art. 358¹ § 3 k.c., należy odróżnić od zagadnienia sposobu dokonania waloryzacji, czyli wyboru i zastosowania miernika, który służyłby do wyliczenia – po rozważeniu interesów stron i zgodnie z zasadami współżycia społecznego – nowej wysokości świadczenia pieniężnego lub pozwalałby na dobór odpowiedniego do okoliczności sposobu spełnienia takiego świadczenia.

Co się tyczy wskazanej ostatnio kwestii, to wymaga podkreślenia, że argumentacja Sądu, dotycząca przyjęcia kumulatywnej stopy inflacji jako czynnika zmiany wysokości świadczenia, nie miała cech generalnej wykładni przywołanego przepisu, lecz odnosiła się do konkretnych uwarunkowań badanej w sprawie

umowy ubezpieczenia. Skarżąca trafnie zauważa, że w przypadku waloryzacji dokonywanej na podstawie art. 358¹ § 3 k.c. żadne kryterium przeliczeń nie powinno być stosowane w mechaniczny, bezrefleksyjny sposób. Ustawowe kryteria waloryzacji (tj. interesy stron oraz zasady współżycia społecznego), które znajdują zastosowanie w razie stwierdzenia, że została spełniona przesłanka istotnej zmiany siły nabywczej pieniądza, jednoznacznie wskazują bowiem na konieczność uwzględniania treści stosunku prawnego wiążącego strony, a także indywidualnej sytuacji i interesów obu stron zarówno w dacie dokonywania rozliczenia, jak i wcześniejszego wykonywania umowy. Tylko wówczas rozstrzygnięcie o sposobie i zakresie ingerencji w istniejący stosunek obligacyjny będzie zgodne z aksjologią leżącą u podstaw omawianej instytucji prawnej (zob. wyrok SN z 16 lutego 2021 r., III CSKP 29/21).

Trafność przytoczonych uwag ogólnych nie świadczy jednak o tym, że skarga powinna być przyjęta do rozpoznania. Konieczność indywidualizacji oceny oraz uwzględnienie nieostrych kryteriów w postaci zasad współżycia społecznego i interesów stron pozostawia bowiem sądowi orzekającemu w sprawie pewien margines wyboru w kwestii kryterium waloryzacji. Sąd Apelacyjny w zakresie przydanej mu swobody doboru kryterium stanowiącego podstawę waloryzacji uznał, że in casu właściwe będzie posłużenie się parametrem ekonomicznym w postaci „danych o poziomie cen podstawowych towarów i usług konsumpcyjnych, wskazujących na inflację (wzrost cen) lub deflację”. Teza skarżącej o tym, że zapadłe orzeczenie jest niezgodne z prawem w wyjaśnionym wyżej rozumieniu, jest zatem oczywiście bezzasadna, co przemawiało za odmową przyjęcia skargi do rozpoznania. Skarżąca w istocie podważa bowiem nie – niepostawioną przez Sąd – tezę o tym, „jedynym możliwym sposobem waloryzacji jest dokonanie jej na podstawie wskaźnika inflacji”, lecz kwestionuje konkretny dobór przez Sąd czynnika ekonomicznego, mniej korzystnego dla skarżącej, niż oczekiwane przez nią oparcie się na kryterium zmiany wysokości wynagrodzeń.

Także jednak we wskazanym ostatnio aspekcie skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem jest oczywiście bezzasadna. Argumentacja skarżącej nie daje bowiem jakichkolwiek podstaw do stwierdzenia, że Sąd Apelacyjny, decydując się na dokonanie waloryzacji z uwzględnieniem wskaźnika inflacji, działał

w dowolny, arbitralny sposób; przeciwnie, decyzja ta została przez Sąd wyjaśniona przytoczeniem obszernej argumentacji, którą wsparło danymi ekonomicznymi. Wypada zauważyć, że posłużenie się w art. 358¹ § 3 k.c. zwrotami niedookreślonymi, w tym klauzulą generalną zasad współżycia społecznego, wpływa na tok badania, czy skarga jest oczywiście bezzasadna, przeprowadzanego na obecnym, przedsądowym, etapie postępowania. Konieczne staje się bowiem rozważenie, czy Sąd wykroczył poza granice dwóch nakładających się na siebie sfer swobody oceny sędziowskiej: przy zastosowaniu art. 358¹ § 3 k.c. oraz w związku z rozstrzygnięciem, czy racje zaprezentowane w skardze wykluczają uznanie tego środka za oczywiście bezzasadny. Bezzasadność ta jest przy tym odnoszona do wyjaśnionego uprzednio rozumienia pojęcia niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia.

W celu przyjęcia, że skutek naruszenia przepisu przyznającego sądowi pewien zakres swobody doszło do wydania takiego orzeczenia konieczne byłoby zatem wykazanie, że działanie sądu jest dowolne, a nie swobodne, tzn. że wykracza ono w sposób oczywisty poza przyznaną sądowi w ustawie sferę swobody, ze skutkiem przekroczenia granic tzw. "uznania sędziowskiego" (zob. wyrok SN z 21 czerwca 2023 r., II CNPP 25/22, i postanowienie SN z 16 kwietnia 2021 r., IV CNP 28/20). Tymczasem Sąd Apelacyjny wyjaśnił przyczyny, dla których zaaprobowaną przezeń metodą waloryzacji stało się sięgnięcie parametru ekonomicznego obrazującego „faktyczny (liczbowy) spadek (lub wzrost) siły nabywczej pieniądza” w postaci danych „o poziomie cen podstawowych towarów i usług konsumpcyjnych, wskazujące na inflację (wzrost cen) lub deflację”. Sąd wskazał także, że powyższy miernik jest najbardziej sprawiedliwy „z punktu widzenia ochrony uzasadnionych interesów obu stron umowy ubezpieczenia” (s. 9 uzasadnienia).

Co się tyczy natomiast odmiennego stanowiska Sądu Okręgowego, to Sąd drugiej instancji uznał, że przyjęcie wskaźnika przeciętnego wynagrodzenia do waloryzacji tego rodzaju świadczenia jest „sprzeczne z istotą rozwiązania, o jakim mowa w art. 358¹ § 3 k.c.”; zmiany „poziomu przeciętnego wynagrodzenia pozostają bowiem jedynie w luźnym związku ze wskaźnikami zmiany poziomu cen”, gdyż są kształtowane przez różne czynniki o charakterze obiektywnym

i subiektywnym (s. 9 uzasadnienia). Gdyby więc waloryzacji dokonano z uwzględnieniem wzrostu średniego wynagrodzenia, to w efekcie skarżąca byłaby nie tylko beneficjentką zrekompensowania spadku siły nabywczej pieniądza, lecz także stałaby się wzbogacona kosztem pozwanej – a to wskutek uwzględnienia w zwaloryzowanej kwocie wzrostu stopy zamożności społeczeństwa (s. 9-10 uzasadnienia), w efekcie niewątpliwego postępu społeczno-gospodarczego, jaki dokonał się między rokiem 1977 a chwilą orzekania przez Sąd Apelacyjny.

Finalnie należy zauważyć, że oczywista bezzasadność skargi występuje i w tej sferze, w której skarżąca wadliwości orzeczenia bezpodstawnie upatruje w sprowadzeniu przez Sąd spektrum czynników istotnych dla waloryzacji do jednego kryterium, czyli stopy inflacji, i w tym, rzeczywistym, aspekcie argumentacji strony skarżącej, w którym kwestionuje ona przyjęcie innego miernika waloryzacji, niż oczekiwany przez powódkę.

W związku z powyższym, na podstawie art. 424⁹ k.p.c., orzeczono o odmowie przyjęcia skargi do rozpoznania. O kosztach rozstrzygnięto zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik sprawy, ich wysokość ustalając na podstawie § 2 pkt 5 w zw. z § 10 ust. 5 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych.

[SOP]

[a!]